

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA BİR KIRSAL
YERLEŞMEYE DÜZENLENECEK GÖZLEM GEZİSİNDE
GERÇEKLEŞTİRİLECEK ETKİNLİKLER İLE BİR GEZİ PLANI
ÖNERİSİ**

Yrd. Doç. Dr. Alaattin KIZILÇAOĞLU*

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler 6. sınıf Türkiye'miz Ünitesi Yurdumuzdaki Kırsal Yerleşmeler konusuna ilişkin müfredat programda yer alan hedefleri gözlem gezisi yöntemi ile öğrencilere kazandırmaktır. Belirlenen hedeflerin öğrencilere kazandırılmasında yakın çevredeki bir kırsal yerleşmeye planlı bir şekilde kısa süreli bir coğrafi gezinin düzenlenmesi son derece yararlı olacaktır. Çünkü bu gezi öğrencilerin; konu hakkında ilk elden deneyim kazanmasına, yaratıcı düşüncelerinin ve dünya ile okul arasındaki ilişkiyi kurma becerisinin gelişmesine, gözlem yapma, veri toplama sureti ile sonuca ulaşarak yorum yapma yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunacaktır. Bu ve buna benzer geziler aracılığı ile coğrafyanın temelini oluşturan çevre ile insan arasında ilişki kurma düşüncesinin öğrencilerde kökleşmesi sağlanabilir. Bu amaç doğrultusunda, ilköğretim kurumu II. kademe öğrencilerine yönelik yakın çevredeki bir kırsal yerleşmeye düzenlenecek gözlem gezisinde gerçekleştirilecek etkinlikler ile sosyal bilgiler öğretmenlerine rehberlik edecek bir gezi planı önerisi oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gözlem gezisi, Sosyal Bilgiler, Gezi Planı Önerisi

Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, So-yal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, BALIKESİR

ACTIVITIES IN AN OBSERVATION TRIP AND A RECOMMENDATION FOR AN OBSERVATION TRIP TO A RURAL SETTLEMENT PLAN IN PRIMARY SCHOOLS

ABSTRACT

The purpose of this research is to teach the curriculum targets of the Türkiye'miz Unit's rural settlements in Turkey to the students by using an observation trip as a tool. It is hoped that a short trip to the nearby rural settlements would serve well for the purpose. It has though that these trips would be useful because these trips provide a first-hand experience, creative thinking, and a linkage between the school and surrounding environment. As a result this enhances students ability to interpret the environment correctly. The most important benefit of this method is that the students better understand the human-environment relationship, which is the basis of geographic thinking. The activities of an of an observation trip to a nearby rural settlement and a plan for an observation trip were prepared. By doing that a trip recommendation was developed that would be helpful for teachers of social studies. Teachers of social studies in the second level of primary schools.

Key Words: Observation trip, Social Studies, Trip Recommendation

GİRİŞ

Gezi-gözlem (gözlem gezisi), öğrenciye kazandırılacak bilginin içeriğinde yer alan yerleri gezerek ve görerek bilgileri asıl kaynağından öğrenmelerini sağlama amacı güden bir tekniktir.

Akademik düzeyde coğrafi araştırmaların esasını oluşturan gezi-gözlem tekniğinin şartlar ve imkanlar ölçüsünde İlköğretim ve Ortaöğretim kurumlarında uygulanması son derece yararlıdır. Gezi sırasında yapılan gözlem, sosyal bilgiler ve coğrafya öğretiminde kullanılan temel tekniklerden biridir. Zira coğrafya konularının öğretiminde doğal ortam bir nevi laboratuardır. Yakın çevredeki bir kırsal yerleşmeye düzenlenecek gözlem gezisinde, çeşitli coğrafi olayların sahada nasıl tanıtılacağı ve

değerlendirileceği önceden belirtilmelidir. Bunun içinde öğretmen, öğrencilerle birlikte gezinin coğrafi yönden amacını saptamalı, gözlem yapılacak yerleri ve bunlara ilişkin gerekli hazırlıkları yapmalıdır.

İlköğretim kurumu II. kademe öğrencilerine yönelik yakın çevredeki bir kırsal yerleşmeye düzenlenecek bir gözlem gezisi; öğrencilerin konu hakkında ilk elden deneyim sağlaması, yaratıcı düşüncesini geliştirmesi, öğrenmeyi bilgi düzeyinden kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyine ulaştırması, dikkati belli sürede belli noktalara toplaması gerçek dünya ile okul arasında ilişki kurma becerisi kazandırması bakımından fayda sağlayacaktır (Kalaycı-Büyükalan, 2000:138). Düzenlenecek bu gezi ile öğrencilere ilk elden tecrübe sağlanacak, öğrenciler çevrelerini daha iyi tanıma fırsatı bulacaktır. Öğretmenin denetiminde gözlem gezisi tekniğinin uygulanmasının zorlukları ise; yasal sorumluluğunun oldukça fazla olması, disiplinin kolayca sorun oluşturabilmesi, maddi bir yük getirmesi ve çok zaman almasıdır (Güngördü, 2002:17).

Bu çalışma ile ülkemizdeki öğretmen merkezli ve teorik ağırlıklı coğrafya eğitimi bir kenara bırakılarak, İlköğretim kurumu 6. sınıf kırsal yerleşmeler konusunun işlenmesinde gözlem gezisi tekniği uygulanarak eğitim öğretim etkinlikleri derslik dışına taşınmıştır. İlköğretim kurumlarında yakın çevredeki bir kırsal yerleşmeye düzenlenmesi plananan bu gezi eğitim amaçlı bir gözlem gezisidir. Böylece belirlenen öğretim hedeflerine ulaşmak için gerçek ve doğal ortamlardan yararlanma imkanı kullanılacaktır. Gözlem amacıyla düzenlenen bu gezi sonunda müfredatta yer alan hedef ve davranışların öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Bu da araştırmanın gerekçesini oluşturmaktadır.

Gezileri amaç, zaman ve yapılış şekilleri bakımından birkaç türe ayırmak mümkündür. Amaçlarına göre geziler; bilimsel amaçlı geziler ve turistik amaçlı geziler olmak üzere ikiye ayrılır. Zaman sürecine göre geziler; kısa ve uzun süreli gezilerden oluşur. Yapılış şekline göre geziler; bireysel bilimsel geziler, bireysel turistik geziler, grup halinde bilimsel geziler ve grup halinde turistik geziler olmak üzere 4'e ayrılır (Doğanay, 1993:189). Araştırma konusu zaman sürecine göre, süresi birkaç saatten bir güne kadar değişebilen "kısa süreli geziler", yapılış şekline göre öğretici ve öğrencilerin katıldığı "grup halinde bilimsel geziler"e girmektedir.

İlköğretim ö.sınıf sosyal bilgiler dersi. "Türkiye'miz" ünitesinin hedefleri arasında; yurdumuzdaki yerleşim yerleriyle ilgili sorunlar bilgisi, yurdumuzdaki yerleşim yerleriyle ilgili sorunların giderilmesinin önemini kavrayabilme, yurdumuzdaki yerleşim yerleriyle ilgili sorunlara çözüm önerilerinde bulunabilme ve yurdumuzdaki ekonomik hayatı oluşturan alanları tanıyabilme yer almaktadır (MEB, 2002:17). Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler 6. sınıf Türkiye'miz Ünitesi Yurdumuzdaki Kırsal Yerleşmeler konusuna ilişkin müfredat programda yer alan hedefleri daha etkili bir yöntemle öğrencilere kazandırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, belirlenen hedeflerin öğrencilere kazandırılmasında yakın çevredeki bir kırsal yerleşmeye planlı bir şekilde kısa süreli bir coğrafya gezisinin düzenlenmesi yararlı olabilir. Çünkü bu gezi ile öğrenciler bir ölçüde gerçek dünyayı görme imkanı tanır. Öğrencilerin gözlem yapma, veri toplama sureti ile sonuca ulaşarak yorum yapma yeteneğini geliştirir. Bu ve buna benzer geziler aracılığı ile çevre ile insan arasında ilişki kurma düşüncesinin kökleşmesi sağlanır. Öğrencilerin çevreye karşı olan ilgisinin artması, çevrenin değerlendirilmesi ve sorunların çözümü yönünde öğrencinin

duyarlılığının geliştiği, toplumun bir ferdi olarak öğrencinin çevreye karşı olan ilgi ve sorumluluğu arttığı görülür. Öğrenci çevreyi tanıdıkça, vatan millet sevgisi bilinçli hale gelir. Öğrenci ülkemizdeki doğal güzellikleri ve kaynakları tanıdıkça, gördükçe etkilenir. Bu kaynakların elbet bir gün tükenebileceği fikrine varır ve israftan kaçınılması gerektiği bilincine varır (Güngördü, 2002:97).

Araştırmanın ilk aşamasında İlköğretim okullarında yakın çevredeki bir kırsal yerleşmeye düzenlenecek gözlem gezisinde gerçekleştirilecek etkinlikler maddeler halinde ortaya konmuştur. Daha sonra sosyal bilgiler 6. sınıf Türkiye'miz Ünitesi Yurdumuzdaki Kırsal Yerleşmeler konusuna ilişkin bir gözlem gezisi öncesinde sınıf içinde düzenlenebilecek etkinlikler belirlenmiştir. Ardından araştırmacı tarafından bir gezi planı önerisi oluşturulmuştur. Bu öneri öğrencilerin gezi öncesinde ve gezi sırasında cevaplandıracakları sorular ile bir çalışma yaprağından oluşmaktadır. Gezi sonrası sınıf içi etkinliklere ilişkin bilgiler gezi planı önerisinin sonrasında yer almaktadır. En son kısmı ise sonuç ve öneriler oluşturmaktadır.

1. İLKÖĞRETİM OKULLARINDA YAKIN ÇEVREDEKİ BİR KIRSAL YERLEŞMEYE DÜZENLENECEK GÖZLEM GEZİSİNDE GERÇEKLEŞTİRİLECEK ETKİNLİKLER

İlköğretim kurumu II. kademe öğrencilerine yönelik yakın çevredeki bir kırsal yerleşmeye düzenlenecek gözlem gezisinde gerçekleştirilecek etkinliklerin tümü şu aşamalardan oluşmaktadır (Doğanay, 2002:168, 307; Kalaycı ve Büyükalan, 2000:137,138).

Sosyal bilgiler öğretmeni;

1. Fen Bilgisi, Türkçe, Resim, Müzik öğretmenleri ve öğrencileriyle işbirliği yaparak;

- a) Gezinin düzenleneceği yeri,
- b) Gezinin amaçlarını,
- c) Gezinin hangi gün düzenleneceğini (Gezinin eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde tatil günlerinde düzenlenmesi),
- d) Gezi güzergahını,
- e) Geziye katılacak hedef kitleyi öğrencilere danışarak taslak biçiminde hazırlar.

2. Önce, sözlü olarak okul müdürüne danışır, bilgi verir.

3. Bu sözlü oluru dayanarak,

- a) Gezi yerini gezi öncesi görür, sınıfta daha önceden belirlenmiş olan öncü öğrenci grubunu gezi yerinin keşfi için görevlendirir,
- b) Gezinin düzenleneceği yerdeki yetkililerle görüşür ve öncü öğrenci grubunu geziye ilişkin ön görüşme yapmak üzere gezi sahasına gönderir,
- c) Gezi ortamı yerleşim merkezi dışında ise geziye katılacak öğrencilerin okul numaraları ve ad-soyadı listesini hazırlar,
- d) Geziye katılacak her öğrencinin velisinden yazılı izin dilekçesi ister,
- e) Gezi öncesi, gezi süresi ve gezi sonrasında yapılması düşünülen etkinlikler ile nelerin gözleneceğine ilişkin bilgilerin yer aldığı ayrıntılı bir plan hazırlayarak bir dosya oluşturur,

- f) Kendi yönetiminde gezinin nasıl yapılacağı ve gezi sahasına hangi vasıta ile gidileceğini, hareket ve dönüş saatlerini ifade eden dilekçeyi okul müdürlüğüne hitaben yazar ve idari izin ister,
- g) Gezi ile ilgili gerekli bilgileri içeren dosyayı öğrenci izin dilekçeleriyle birlikte okul müdürlüğüne verir. Okul müdürü dosyayı Milli Eğitim Müdürlüğü kanalıyla mülki amire sunar. Mülki amir (İllerde vali, ilçelerde kaymakam) ilgili dosyayı inceler. Gezinin yapılmasına bir engel yoksa yazılı izin belgesi alınır ve Milli Eğitim Müdürlüğü kanalıyla okul müdürlüğüne ulaştırılır. Öğretmen okul müdürlüğünden aldığı yazılı izin belgesini gezi boyunca yanında bulundurur.

4. Hazırlamış olduğu çalışma yaprağını (Sayfa 13,14,15) gezi öncesinde öğrencilere verir ve birkaç kez okumalarını ister. Söz konusu çalışma yaprağının konu hakkında önemli bilgiler içerdiğini ve konunun anlaşılmasını büyük ölçüde kolaylaştıracağını öğrencilere belirtir. Gezi boyunca hangi konu ve sorunların gözleneceği, nerelerin gezileceğini belirtir. Öğrencileri gruplara ayırır ve belirlenen araştırılacak problemleri küçük gruplara ilgileri doğrultusunda dağıtır. Konu ile ilgili her bir gruba birer araştırma ödevi verir. Öncü öğrenci grubundan, bir gezi planı hazırlamalarını ister. Bu grubun hazırlamış olduğu gezi planım sınıfta tartışmaya açtırır. Gezinin düzenleneceği köy, gezinin amaçları ve gözlem yapılacak yerler ile gezi öncesinde ve gezi sırasında cevaplandırılacak sorulara ilişkin bilgilendirme çalışması yapar.

5. Araştırmanın içeriğini, hava koşullarını ve gezi yapılacak yerin özelliklerini dikkate alarak, öğrencilerin yanlarında bulundurmaları gereken araç gereçleri öğrencilere bildirir (Gezi planı, çalışma yaprağı, kalem, silgi,

yağmurluk v.b.). Gezinin gerçekleştirildiği gün, öğrencilerin gezi öncesi ve gezi sırasında cevaplandırılacak soruları ve gözlemlerini not almalarını ister. Öğrencilerin etkili bir şekilde gözlem yapabilmelerini sağlamak için onlara rehberlik eder.

6. Gezi sonrasında öğrencilerle birlikte gözlem gezisine ilişkin değerlendirmeler yapar. Bu değerlendirmeler; diğer öğretmenlerle işbirliği yaparak tartışma, geziye ilişkin kompozisyon yazma, resim yapma, yaratıcı drama, araştırma raporu ve gezi bölgesinde gözlediklerine ilişkin kavramların yer aldığı şarkı sözü yazma, basit besteler oluşturma çalışmalarını içerir.

7. Gezi değerlendirme raporu hazırlayarak okul müdürlüğüne sunar.

2. SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF TÜRKİYE'MİZ ÜNİTESİ YURDUMUZDAKİ KIRSAL YERLEŞMELER KONUSUNA İLİŞKİN GEZİ ÖNCESİ VE GEZİ SONRASI ETKİNLİKLER İLE BİR GEZİ PLANI ÖNERİSİ

Sosyal Bilgiler 6. sınıf Türkiye'miz ünitesi yurdumuzdaki kırsal yerleşmeler konusu işlenirken araştırmacı tarafından geliştirilen; gezi öncesi sınıf içi etkinlikler, gezi planı önerisi (gezi öncesinde cevaplandırılacak sorular, gezi sırasında cevaplandırılacak sorular, çalışma yaprağı) ve gezi sonrası sınıf içi etkinlikler aşağıda sırasıyla verilmiştir.

GEZİ ÖNCESİ SINIF İÇİ ETKİNLİKLER

İlköğretim kurumu II. kademe öğrencilerine yönelik yakın çevredeki bir kırsal yerleşmeye düzenlenmesi planlanan bir gözlem gezisi öncesi öğretmenin sınıf içinde düzenleyebileceği etkinliklere ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur:

Öğrencilere neden her yerde yerleşim birimi olmadığı sorularak konu tartışmaya açılabilir. Tartışma sonucunda insanların çeşitli gereksinimlerini karşılayabilmek için (su, tarım alanı, maden bölgesi, ulaşım olanakları gibi) yaşamaya elverişli alanları yerleşim yeri olarak seçtikleri buldurulur (Kalyoncu v.d.,

1999:128).

Öğrencilerin köy kavramına ilişkin ön bilgilerini tespit etmek amacıyla bir tartışma açılabilir.

Okul imkanları ölçüsünde çoklu ortamdan yararlanarak yerleşim birimlerinin çeşitliliğine dikkat çekilir. Köylerimizdeki ekonomik faaliyetleri ve doğal güzellikleri içeren afiş, broşür, film, resim, kart postal, CD-Rom gibi görsel materyaller öğrencilere gösterilerek konuya ilgileri çekilir (Kalyoncu v.d., 1999).

Öğretmen tarafından gezinin düzenleneceği köy ve gezinin amaçları hakkında kısa bir bilgi verilebilir. Büyük ölçekli bir il haritasında gezi güzergahı hakkında öğrenciler bilgilendirilmelidir. Ayrıca köyde bilgi edinmek amacıyla başta muhtar olmak üzere köyün ileri gelenleri ve köy halkı ile görüşme yapılacağından bahsedilmelidir.

Öğrencilerden sınıf içinde araştırma yapılabilecek ne gibi sorunlar olduğu konusunda öneriler istenir. Öğrenciler gruplara ayrılmalı ve belirlenen araştırılacak problemler oluşturulan küçük gruplara ilgileri doğrultusunda dağıtılır. Konu ile ilgili her bir gruba birer araştırma ödevi verilir. Öğretmen gezi ile ilgili öncü öğrenci grubunu gezi yerinin keşfi için görevlendirir ve öncü öğrenci grubunu geziye ilişkin ön görüşme yapmak üzere gezi sahasına gönderir.

Hazırlamış olduğu çalışma yaprağını gezi öncesinde öğrencilere verir ve birkaç kez okumalarını ister. Söz konusu çalışma yaprağının konu hakkında önemli bilgiler içerdiğini ve konunun anlaşılmasını büyük ölçüde kolaylaştıracağını öğrencilere belirtir. Gezi boyunca hangi konu ve sorunların gözleneceği, nerelerin gezileceğini belirtir. Öncü öğrenci grubundan, bir gezi planı hazırlamalarını ister. Bu grubun hazırlamış olduğu gezi planını sınıfta tartışmaya açtırır. Gezinin amaçları ve gözlem yapılacak yerler ile ilgili bilgilendirme çalışması yapar.

SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF TÜRKİYE'MİZ ÜNİTESİ YURDUMUZDAKİ KIRSAL YERLEŞMELER KONUSUNA İLİŞKİN BİR GEZİ PLANI ÖNERİSİ

Aşağıda araştırmacı tarafından geliştirilmiş bir gezi planı önerisi yer almaktadır. Söz konusu öneri gezi öncesi ve gezi sırasında cevaplandırılacak sorular ile çalışma yaprağından oluşmaktadır. Araştırmanın bu kısmında yer alan tüm bilgiler öğrencilere verilerek, bunları detaylı bir şekilde incelemeleri istenecektir. Söz konusu gezi planı önerisinin hazırlanmasında öğretmen etkin kılınmıştır. Oysa öğretmen rehberliğinde öğrencilerin

oluşturdukları küçük gruplar faal bir şekilde etkinliğin her aşamasını kendilerince oluşturulması öğrenme, öğretme sürecini daha aktifleştirecektir. Gezi amaçlarını, araştırma problemlerini , yöntem ve tekniklerini öğrenci grupları belirlemelidir. Gözlem gezisi tekniğinin her aşamasında öğrenci aktif durumda olmalıdır. Öğretmen ise rehberlik etmeli, örnek modeller sunmalıdır. Konunun hedef davranışları doğrultusunda düzenlenen çalışma yaprağı en can alıcı bilgileri içermektedir. Öğretmen çalışma yaprağının konu hakkında önemli bilgiler içerdiği ve konunun anlaşılmasını büyük ölçüde kolaylaştıracağını öğrencilere ifade eder ve öğrencilerden çalışma yaprağını gezi öncesi birkaç kez okumasını ister. Bu bilgilere hakim olan öğrenciler gözlem gezisinde daha etkin bir gözlem yapma imkanına sahip olacaklardır. Öğrenciler gezi öncesi çalışma yaprağından edindikleri bilgilerle bir kırsal yerleşmenin hangi yönlerden incelenebileceği hususunda bir fikir sahibi olacaklardır.

Yönerge

Sevgili Öğrencimiz,

Ekte sunulan çalışma yaprağını gezi öncesi birkaç kez okuyunuz. Daha etkili gözlem yapabilmeniz için planda yer alan gezi öncesi ve gezi sırasında cevaplandırılacak soruları da önceden gözden geçiriniz. Gezi öncesinde ve gezi sırasında sorular cevaplandırılırken kısa notlar alınız ve bunları gezi sonrası düzenleyiniz.

İyi Gözlemler Diliyorum.

Gezi Öncesi Cevaplandırılacak Sorular

1. Kırsal yerleşmelerin tipleri nelerdir?
2. Köyün tanımını yapınız?
3. Toplu ve dağınık yerleşmeyi tanımlayınız.
4. Kır yerleşmelerinin dağınık ya da toplu bir özellik göstermesinin sebepleri nelerdir?
5. Köylerimizin başlıca geçim kaynakları nelerdir?
- ö. Köy evlerinin yapımında kullanılan malzemeler nelerdir?
7. Köylerimizin başlıca sorunları nelerdir?

8. Daha önce bir köye gittiniz mi? Gitmiş olduğunuz köy ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

Gezi Sırasında Cevaplandırılacak Sorular

Not: Bu kısma ait bazı soruların cevaplandırılmasında sizin gözlemlerinizi, bazı soruların cevaplandırılmasında ise muhtar, köyün ileri gelenleri ve köy halkının bilgi ve görüşleri dikkate alınacaktır.

1.Coğrafi olarak köy nasıl bir yerde (Ova, yamaç v.b.g.) kurulmuştur? Gözlemleyerek yazınız.

2.Köy ve yakın çevresindeki doğal bitki örtüsü nasıldır? Gözlemleyerek yazınız.

3. Köyün bir önceki ve son nüfus sayımındaki toplam nüfusu ve hane sayısı ne kadardır? Nüfus ve hane sayısında artma ve azalma var ise bunun sebebini araştırınız?

4.Köyde yerleşme toplu mudur yoksa dağınık mıdır? Gözlemleyerek yazınız.

5. Köyde yerleşmenin toplu ya da dağınık olmasının sizce sebebi ne olabilir?

ö.Evlerin yapımında kullanılan malzeme nedir? Sizce niçin bu malzemeler kullanılmıştır? Gözlemleyerek yazınız.

7.Gezmiş olduğunuz köyün resmi ve ortak kullanım yerlerini gözlemleyerek yazınız.

8.Köydeki nüfusun eğitim durumu (Okur-yazar, İlk, Orta, Lise, Üniversite mezunlarının sayısal durumu) nasıldır?

9.Köyde sağlık kuruluşu var mı? Varsa çalışan personel sayısını yazınız.

10.Köydeki ev eklentilerinden ne amaçla faydalanılmaktadır? Gözlemleyerek yazınız.

11 .Köyde gezmiş olduğunuz evlerden birinin kabataslak planını çiziniz.

12. Geziş olduğunuz köyün temel geçim kaynakları nelerdir? Gözlemleyerek yazınız.

13. Köyde hangi tarımsal ürünler yetiştirilmektedir? Gözlemleyerek yazınız.

14. Köyde hangi hayvanlar beslenmektedir? Gözlemleyerek yazınız.

15. Köyde yaşayan insanlar ve hayvanlar su ihtiyacını nereden ve nasıl sağlamaktadırlar?

16. Köyde üretilen ürünler nasıl pazarlanmaktadır?

17. Köyün ne tür sorunları (Ekonomik faaliyetler, sağlık, eğitim, iletişim, ulaşım, ısınma, aydınlanma sorunları v.b.g.) vardır?

ÇALIŞMA YAPRAĞI

Yerleşme: İnsanların oturduğu ve çeşitli şekillerde yararlandığı alandır.

Yurdumuzdaki yerleşmelerin sınıflandırılması:

Yerleşme Çeşitleri

Kırsal Yerleşmeler

Kentsel Yerleşmeler

Köyaltı Yerleşmeleri

Köyler

Kasabalar

Kentler (Şehirler)

Kırsal yerleşmelerdeki insanların çoğu geçimini tarımdan sağlarken, kentsel yerleşmelerde sanayi ve hizmetler sektöründen sağlarlar.

Yerleşim birimlerinin ayrılmasındaki en önemli ölçütler, nüfus ile yürütülen ekonomik faaliyetlerin özelliğidir.

Köyaltı Yerleşmeleri: Tek mesken ile Köy arasındaki yerleşmelerdir.

Köyaltı Yerleşmeleri

Çiftlik Yayla Kom Mezra Oba Divan Ağıl Dam Bağevi

Kasaba Yerleşmeleri: En büyük kırsal yerleşmelerdir. Köy ile kent arasında geçiş özelliği gösterirler. Nüfusu 3000-10000 arasında olan köy özelliği daha ağır basan, bazı özellikleriyle kente benzeyen yerleşmelerdir.

Köy: Okul, cami, muhtarlık, çeşme, mezarlık, otlak, baltalık ve orman gibi ortak malları bulunan, toplu veya dağınık şekilde oturan insanların tarla, bahçe ve bağları ile birlikte oluşturdukları yerleşmelerdir.

Yerleşme dokularına göre köyler ikiye ayrılır.

1) Toplu Köyler

2) Dağınık Köyler

Toplu köylerde evler birbirine yakınken, dağınık köylerde evler araziye serpilmiştir. Köylerin dağınık ya da toplu olmasında yeryüzü şekilleri, iklim, su kaynakları v.b.g. etmenlerin etkisi vardır.

Köy Evlerinin Yapımında Kullanılan Malzemeler

Taş

Ahşap

Kerpiç

Betonarme

Ova

Vadi Tabanları

Yamaçlar

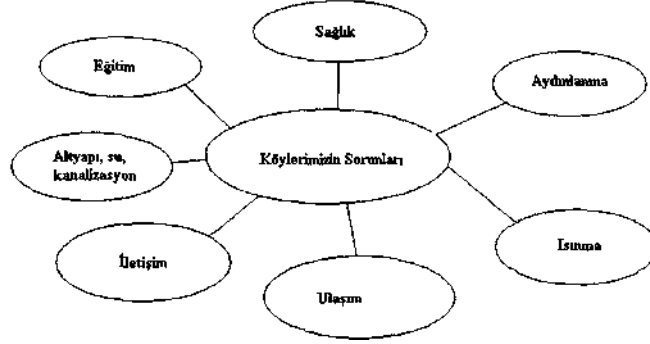
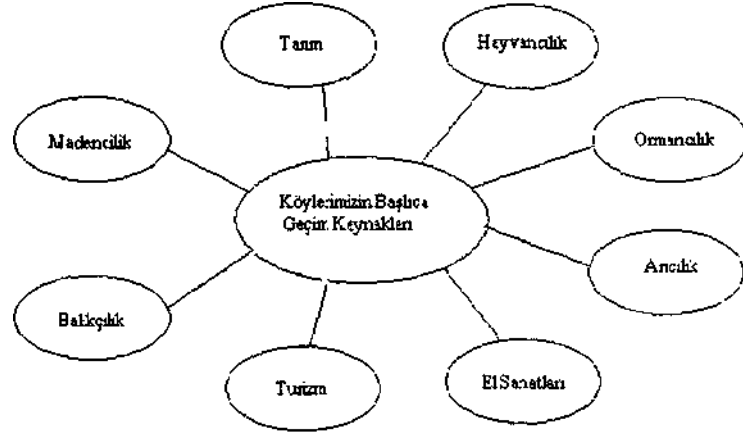
Dağlık Alanlar

Köylerimizin Kurulduğu Yerler

Etek

Orman İçi ve Kenarı

Deniz veya Göl Kıyısı

GEZİ SONRASI SINIF İÇİ ETKİNLİKLER

İlköğretim kurumu 6. sınıf Türkiye'miz Ünitesi Yurdumuzdaki Kırsal Yerleşmeler konusuna ilişkin yakın çevredeki bir kırsal yerleşmeye düzenlenen bir gözlem gezisi sonrası öğretmenin sınıf içinde düzenleyebileceği etkinliklere ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur;

Gezide edinilen izlenimler, derlenen bilgiler ve kazanılan tecrübe gezi sonrasında mutlaka tartışılmalı, gezi sonucuna ilişkin bir ödevin öğrencilere hazırlanması çok yararlı olacaktır (Doğanay, 1993:129).

Köyün tanımı yaptırılıp, köylerin özelliklerinin kentlerin özellikleri ile karşılaştırılması istenebilir

Köydeki yerleşim sistemi (toplu, dağınık) ile ilgili bir tartışma ortamı oluşturulabilir.

"Köylerimizin her yönüyle geliştirilmesinin ülkemize ve toplumumuza ne gibi katkıları olabilir?" sorusu sınıfta tartışmaya açılabilir. Bu tartışma sonuçları öğrencilerle birlikte değerlendirilerek köylerimizin eğitim, sağlık ve sosyal açıdan gelişmesinin göçü önleyebileceği, büyük şehirlerin yükünü azaltabileceği, dengeyi sağlayabileceğini, Dünya'da önemli bir ihtiyaç haline gelen tarımsal üretimi arttırabileceği kavratılır (MEB, 2002:106).

"Köylerimizin sorunlarını değerlendiriniz?" sorusunu sorarak bir tartışma açılabilir. Öğrenciler gözlem gezisinde tespit ettikleri sorunları örneklere taşıyabilirler.

Gezi sonrasında öğrencilerle birlikte gözlem gezisine ilişkin değerlendirmeler yapar. Bu değerlendirmeler; diğer öğretmenlerle işbirliği yaparak tartışma, geziye ilişkin kompozisyon yazma, resim yapma, model çizme, yaratıcı drama, araştırma raporu ve gezi bölgesinde gözlediklerine ilişkin kavramların yer aldığı şarkı sözü yazma, basit besteler oluşturma çalışmalarını içerir (Kalaycı-Büyükalan, 2000:138).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitsel amaçları gerçekleştirmek için okul tarafından organize edilen geziye ilişkin faaliyetlerin tümünü gezi-gözlem tekniğı kapsamaktadır. Bu teknik öğrencilere gerçek dünyayı görme imkanı tanır.

Sosyal Bilgiler 6. sınıf Türkiye'miz Ünitesi Yurdumuzdaki Kırsal yerleşmeler konusunun öğretilmesi bizzat yerinde yapılacak olan gözlemler ile daha faydalı olacaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmacı tarafından söz konusu konu ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerine rehberlik edecek bir gezi planı önerisi oluşturulmuştur.

Gezi-gözlem tekniğı İlköğretim ve Ortaöğretim kurumlarında sosyal bilgiler ve coğrafya öğretiminde uygulanabilecek çok yararlı bir tekniktir. Ancak fazla zaman alması, maddi bir yük getirmesi ve daha farklı nedenlerden dolayı İlköğretim'de gözlem gezisi tekniğı sık uygulanan bir teknik değildir. İlköğretim okullarında hazırlanan yıllık planlar incelendiğinde, öğretmenlere göre imkanların kısıtlı olmasından dolayı gezi-gözlem etkinliklerine yönelik yeterince çalışma yapılamadığı bilinmektedir. Aslında, öğretmen planda bu çalışmalara mutlaka yer verilmelidir (Doğanay, 1993:189).

Gezi gözlem tekniğinin uygulanmasında, öğretmenden ziyade öğrenci etkin kılınmalıdır. Öğretmen rehberliğinde öğrencilerin oluşturdukları küçük gruplar faal bir şekilde etkinliğin her aşamasını kendilerince oluşturması öğrenme, öğretme sürecini daha aktifleştirecektir. Öğrenci grupları; gezi amaçlarını, araştırma problemlerini, yöntem ve tekniklerini geliştirmelidir. Gözlem gezisi tekniğinin uygulanmasının her

aşamasında öğrenci aktif durumda olmalıdır. Öğretmen ise rehberlik etmeli, örnek modeller sunmalıdır.

KAYNAKLAR

- Doğanay, Hayati. (1993), **Coğrafyada Metodoloji**. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Kitapları Dizisi.
- Doğanay, Hayati. (2002), **Coğrafya Öğretim Yöntemleri**. İstanbul: Aktif Yayınevi, 5. baskı, ISBN:975-755-49-0.
- Gök, Yaşar, Mustafa Girgin. (2002), "Ortaöğretimde Coğrafya Programında Deney ve Gezi Gözlemin Önemi", **Doğu Coğrafya Dergisi**, Yıl:7, Sayı:6, s.61-75, Konya.
- Güngördü, Ersin. (2002), **Eğitim Fakülteleri İçin Coğrafyada Öğretim Yöntemleri, İlkeler ve Uygulamalar**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, Yayın No:326, ISBN:975-591-305-X.
- Kalaycı, Nurdan., Sevil Büyükalın. (2000), "İlköğretim Okullarında Uygulanan Gözlem Gezisi Yöntemine İlişkin Gezi Planı Model Önerileri", **Ç.Ü. Eğt. Fak. Derg.**, Cilt:2, Sayı: 18, s. 137-146, Adana.
- Kalyoncu, Mehmet, Berrin Arslan, Nefise Homalı, Ahmet İnce, Emel Araş, İbrahim Soydaş, Mustafa Erdem, Abdülkerim Kalyoncu., Kenan Eyüpoğlu, Nevzat Şahin. (1999), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Klavuz Kitabı 4**, Ankara: Milli Eğt. Bak. Yay. No:3363, Öğretmen Klavuz Kitapları Dizisi, No:639, ISBN: 975-11-1876-6.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2002), **İlköğretim Okulu Ders Programları**. İstanbul: Milli Eğt. Bak. Yay., No: 3422, Mevzuat Dizisi Nö:374.
- Şahin, Cemalettin, Hayati Doğanay, (1999), **Türkiye Coğrafyası**. Ankara: Gündüz Eğt.Yay., ISBN:975-6859-02-4, s. 199-209.